

coactis, tum in iis, quae nostris temporibus habitae sunt, et quarum decreta Nos ipsi subinde approbavimus.

§. 27 (35). Primum itaque illud prudenter animadversum fuit, functionem hanc majoris Ingressus omnino tollere atque interdicerere (quod caeteroquin, ut dici solet, falcem ad radicem misisset) rem fore Ecclesiae graecae permolestam nec consentaneam institutis Ecclesiae latinae, quae Graecos Ritus in Ecclesia graeca, quantum potuit, servare semper studuit, idque eo vel maxime, quod antiqua est hujusmodi caeremonia, quaeque in ea servatur solemnitas, ita explicari consuevit, ut triumphalem referat ingressum Christi, quum ex Bethania Jerusalem venit; quemadmodum scripsit Germanus Patriarcha Constantinopolitanus hac ipsa de re agens: „Tunc enim plurima turba et Hebraeorum pueri, tamquam regi et mortis victori, sensibilibus hymnum referebant, spiritualiter autem angeli cum Cherubim ter sanctum persolvebant hymnum“, deinde subjungens, per minorem Ingressum significari humilem adventum Filii Dei in hunc mundum.

§. 28 (36). *Secundo loco animadversum fuit discrimen, quod intercedit inter ea, quae canuntur in translatione Praesanctificatorum, atque ea, quae Clerus concinit in processione majoris Ingressus.* Hic enim dicitur: *Ut regem universorum excepturi*, quae verba non regem praesentem indicant sed postea venturum. In illa autem, omisso hymno cherubico, sequentia verba ingeminantur: „Ecce Sacrificium mysticum et consummatum“, adeo ut unusquisque etiam intelligentia praeditus inter unam et alteram functionem discernere valeat, dum in translatione Praesanctificatorum Jesus Christus sub panis speciebus praesens exhibetur, in caeremonia vero majoris ingressus, idem Dominus indicatur, non veluti

praesens sub speciebus panis et vini, sed ut proxime adfuturus, postquam nimirum consecrationis verba a Sacerdote prolata erunt.

§. 29 (37). Tertio perpensum fuit, quod si Graeci in rebus sacris edocti perspectum habent, sub panis et vini speciebus, dum major ingressus ducitur, nondum existere Corpus et Sanguinem Domini, iidemque norunt, quod ignorare non possunt, Latriae cultum soli Deo deberi; nemo jure suspicari poterit hanc illis esse mentem, ut per exteriores venerationis actus, quos ad ingressum Oblatorum exercent, latriae cultum erga species non adhuc consecratas exhibeant, quum eadem exterioris obsequii significationes aliquando erga res creatas exhiberi soleant (quemadmodum in scripturis sanctis legitur, Abrahamum angelos adorasse, et Jacob non semel coram fratre Esau procubuisse, et Nathan prophetam idem in conspectu David praestitisse), quumque adoratio latreutica non unice in actibus externis consistat sed praesertim in interna affectione animi, qua hujusmodi actus eliciuntur. Praeterea si Graeci in Missa Praesanctificatorum iidem exterioris adorationis actibus prosequuntur panem, qui consecratus est, simulque vinum in calice contentum, quod consecratum non esse constat, nec ideo iis objicitur, quod in praedicta Missa Praesanctificatorum pari latriae cultu adorent panem consecratum et vinum mere benedictum; quia scilicet extrinsecae actiones ab interno animi sensu diriguntur, ita ut pro varia mentis intentione unus idemque actus, nunc quidem latriae adorationem nunc autem minoris obsequii significationem importet; ex hoc ipso satis evincitur, quod quamvis etiam Graeci, dum major procedit ingressus, in conspectu panis et vini, quae nondum consecrata circumferentur, eosdem ederent externos

adorationis actus, qui erga eucharisticum panem et consecratum calicem exhiberi solent; non ideo jure affirmari posset, communem panem vinumque non consecratum latriae cultu ab iis adorari, quum omnia metiri oporteat ex interiori animi sensu, cujus ea vis est, ut eosdem externos actus post consecrationem quidem dirigere possit ad eliciendam adorationem latreuticam erga eucharisticum panem et vinum, eosdemque ante consecrationem, ad solemnem oblatores ingressum exercendo, latriae cultum ab illis excludere valeat. Ita ad rem nostram apposite disserit Leo Allatius in suo Tract. de Missa Praesanctificatorum num. 8. „Cultus hic non dicitur latria, quae soli Deo debetur, sed qualem veneratio creaturarum exposcit; gestus enim exterioris reverentiae; capitis scilicet detectio, manuum oscula, in modum supplicantium complicatio, extensio, elevatio et similia, necnon in genua procumbere et prosternere se in terram, non solum adorationi Dei sed creaturarum etiam attribuitur, nec in eo error committitur, dummodo Deum Creatorem a creatura et creaturam excellentiorem a minus eccellente mente distinguamus. Per externos ergo corporis gestus, cultus Deo exhibitus in adoratione, non ob naturam ejusmodi actuum sed ob intentionem, qua usurpantur, cum alias ex sola natura sint indifferentes, latria infertur. Interior enim voluntas atque intentio conciliandi per hos externos actus existimationem divinam facit, ut sint materia cultus divini atque adeo ut per illos adoratio Dei exterior exeretur, divinum cultum tribuens.“ S. Thomas 2. 2. quaest. 84. art. 82. in respons. ad secundum ita docet: „Adoratio principaliter quidem in interiore Dei reverentia consistit, secundario autem in quibusdam corporalibus humilitatis

signis; sicut genuflectimus, nostram infirmitatem designantes in comparatione ad Deum; prosternimus autem nos, quasi profitentes, nos nihil esse ex nobis.“ Cujus doctrinam explicans Sylvius ad cit. art. 2. haec subdit: „Docet, adorationem principaliter in interiore Dei reverentia consistere, secundario vero in quibusdam signis corporalibus. Quod adeo verum est, ut inter signa corporalia nullum *fere* sit obsequium seu officium, quo non tantum Deo sed etiam creaturae cultus exhiberi queat, ac proinde ex intentione colentis desumi debeat cultus externi distinctio. Nam si ei sit animus de eo, quem per externum obsequium honorat, excitare opinionem Deo soli convenientem atque illum honorare ut summum, tunc ejusmodi officium pertinebit ad cultum divinum; si autem sit intentio eum venerari ut creaturam excellentem Deoque amicam, pertinebit ad cultum Duliae vel Hyperduliae. Dixi: *fere*; nam de Sacrificio etiam externo, quod soli Deo possit offerri, non est dubium.“ Itaque Sylvius unicum exterius signum, quod necessario latriae cultum importet, externum Sacrificium esse asserit, quod soli Deo offerri certissimum est, sicut etiam fuse demonstrat idem d. Thomas 2. 2. quaest. 85. art. 2. Quapropter in actibus apostolorum legimus Laodicenos, quum Paulum et Barnabam Deos esse autumassent, statim de offerendo iis Sacrificio cogitasse. Eandem omnino doctrinam tradit Suarez in 3. part. divi Thomae tom. 1. quaest. 25. art. 2. disput. 61. sect. 4., ut ex sequentibus illius verbis deprehenditur: „Actus exteriores non sunt ita ex se determinati, quin tam ad venerandum Deum quam ad honorandam creaturam exerceri possint etc. Quo sit, ut distinctio latriae soli Deo debita ab adoratione creaturae in his externis actibus, potissimum ex interiori in-

tenione pendeat." Et quamvis idem paulo inferius subjicitur, exteriorem actum non solum ob internam agentis voluntatem adorationis divinae naturam induere, sed talem quoque evadere ac dici posse, si hujusmodi significatio exteriori illi actui tributa sit ab eo, qui tali potestate et auctoritate polleat: „Attendenda est praeter intentionem internam publica impositio; nam si haec signa sufficienti auctoritate et potestate ad significandum Deum et cultum sunt imposita, solum ad divinum cultum usurpari possunt et, si creaturis communicetur talis cultus, erit idolatria saltem exterior, si non ex animo neque ex falsa aestimatione fiat." Haec tamen doctrina ad id, de quo nunc agimus, aptari non potest, quum nullibi reperitur, auctoritate publica statutum fuisse, ut exteriores illi actus, qui supra descripti sunt, quique a Graecis fiunt, dum major ingressus per Ecclesiam procedit, pro actibus et signis cultus latriae haberi debeant.

§. 30 (38). Quarto demum, quum in Congregatione super correctione Eucharistiae die 5. Sept. 1745 proposita fuerit quaestio: an abolendus seu emendandus foret Ritus ingressus majoris, de quo hucusque sermonem habuimus, omnibus mature discussis atque perpensis, constitutum denique fuit, nihil esse innovandum; idque subinde approbatione nostra firmatum extitit. Nec alia profecto fuit sententia Congregationum, quae sub Urbano VIII. hanc ipsam quaestionem examinerunt. Placuit tamen consilium prudenter exhibitum, ut monerentur Episcopi aliique animarum curam gerentes, et quorum ea est inspectio, ut rudem populum docere non praetermittant, quod, dum sacra dona a prothesi ad aram majorem solemniter Ritu transferuntur, quum ea nondum sint consecrata, sub eorum specibus

nequaquam existit corpus et sanguis Domini nostri Jesu Christi, prout futurum erit post peractam Consecrationem; ideoque exteriores illi venerationis actus, qui erga praefata dona nondum consecrata exhibentur, non ea ratione peraguntur, ut cultus latriae soli Deo debitus iisdem praestetur, sed ut inferioris speciei cultus exerceatur, cujus objectum est futura transsubstantiatio eorumdem donorum in corpus et sanguinem Domini. Non absimili methodo uti sunt Tridentini Concilii Patres, quum actum fuit de veneratione cultuque sacrarum imaginum; decernentes nimirum, ut nihil immutata hac in re antiqua Ecclesiae disciplina onus esset Episcoporum aliorumque, quibus docendi munus est demandatum, christianam plebem erudire de omnibus, quae circa hujusmodi cultum tenenda et servanda sunt, uti videre est in praedicti Concilii sess. 25. decreto de invocatione et veneratione et reliquiis Sanctorum et sacris imaginibus. Quodque ad rem nostram propius spectat, Goarius loco superius citato consilium similiter dedit, ut minime abrogaretur Ritus majoris ingressus, sed ut populus opportunis documentis instrueretur: „erudienda est certe rusticae plebis illius fides; devotio nunquam extinguenda aut cultus ille externus omnino comprimendus." Similiter Pater Philippus de Carboneano in appendice ad Tract. P. Antonie de Eucharistia §. 3. ita concludit: „Nihil ergo in hoc est reprehendendum, sed gens illa rudis instruenda, ne dona illa ut Christi corpus et sanguinem venerentur." Quod quidem si a vobis, venerabiles Fratres, dilecti Filii, praestabitur, quemadmodum facturos vos esse confidimus, eam a vobis procul amovebitis accusationem, qua Arcudius de Concordia lib. 3. cap. 19. Episcopos graecos sui temporis reprehendit, di-

cens, populum quidem tunc in summa ignorantia versatum fuisse, sed Episcopos facile potuisse idoneis instructionibus illius caecitati remedium afferre, nisi ob humanos respectus ab hujusmodi onere implendo abstinent: „Possent autem ac deberent Graecorum Antistites diligenter monere populum et utique concordem multum proficerent; sed quoniam vel et ipsi laborant eodem morbo et ex ignorantia in eodem errore versantur, vel si verum nonnulli vident, timent pauci plurimos, timent terrenam perdere gloriam et humanos favores; verentur, ne instar haereticorum nomen ipsorum a vulgo conculcetur; propterea ipsimet, saltem externa specie caeterorum errorem egregie imitantur atque silentio omnia praetereunt ac dissimulant; ita caeci caecos ducunt et omnes in foveam cadunt."

§. 31 (39). Porro sacerdos celebrans, sacris indutus vestibus, antequam sacra dona a minore mensa seu prothesi ad majus altare transferantur, ad illam accedit et *Panem consecrandum dividit in plures partes*. Pars major offertur, ut Deo Optimo Maximo debitus praestetur cultus in memoriam Salvatoris Nostri Jesu Christi, reliquae minores partes, quae merides appellantur, omnipotenti Deo similiter offeruntur, sed earum una in honorem gloriosae virginis Dei Genitricis Mariae, altera in honorem s. Joannis Bapt., ss. apostolorum aliorumque Sanctorum, quorum nomina a sacerdote enunciantur, alia vero pro salute vivorum, quorum etiam nomina ab eo recensentur, alia pro defunctis, qui pariter nominatim commemorantur, alia in honorem illius Sancti, cujus festus dies celebratur; relicta caeteroquin sacerdoti facultate offerendi specialiter Sacrificium pro illo aut illis, quos ipse maluerit. *Ritus hujusmodi divisionis*

Panis in plures, prout a Nobis descriptus est, jam dudum viguisse probatur ex typico Irenae Augustae edito a Patre Montfaucon tom. 1. Anaclet. Graecor. cap. 34. Si vero Episcopus aut Presbyter primi Celebrantis personam sustinens cum aliis sacerdotibus concelebrat et *Diaconi quoque in Officio ministrantes assistant, non modo quilibet Sacerdos sed unusquisque etiam ex Diaconis Hostiam unam majorem offert simulque minores particulas seu merides*, ex quibus, si quae demum supersunt a Celebrante seu Concelebrantibus non consummatae, eae distribuuntur adstantibus, qui eucharisticae Communionis participes fieri petunt. Haec omnia exacte describunt et narrat Card. Bona Rer. liturgic. lib. 2. cap. 1. num. 7., Arcudius lib. 2. de Concordia cap. 9. et Goarius ad Rituale Graecorum in notis ad Lyturgiam s. Joannis Chrys. p. 98. et seq.

§. 32 (40). Nulla inter Catholicos extitit controversia circa Rituum majoris Hostiae aliarumque minorum, quae merides appellantur. Quum enim de eo instituta fuisset quaestio in oecumenica Florentina Synodo, adnotatum est in actis, Archiepiscopum Mitylensem propositis interrogationibus cumulate satisfecisse. Et quamvis ibi relatus non sit illius responsionum tenor, non aliter tamen interrogationibus satisfecisse censendus est, quam ostendendo antiquitatem hujusmodi Ritus per plura saecula in Orientali Ecclesia observati, cujus ea est significatio, ut diversos innuat fines, ob quos Sacrificium offertur. „Puto, dixerit, hanc esse antiquam Orientalis Ecclesiae consuetudinem, qua utitur illa Ecclesia ad declarandos varios fines Sacrificii", sunt ipsa Arcudii verba praefati lib. 3. cap. 9. Porro nullam diximus super hoc Ritu viguisse controversiam inter catholicos; e schismaticis enim con-

stat Simeonem Archiepiscopum Thesalonicensem in suo Tractatu de Sacramentis addubitare se ostendisse de consecratione particularum. Sed quam irrationabile fuerit illius dubium unusquisque facile deprehendere potest: Quum enim sacerdos ad sacrum altare consecrationis formam non minus proferat super maiore portione quam super minoribus particulis, quumque et illius intentio ad omnium consecrationem aequè dirigatur et earum omnium materia ad sacramentalem transmutationem idonea sit; si portio maior consecrationem recipit, profecto consecrari quoque oportet minores illas particulas, quae, uti jam diximus, *Merides* appellantur.

§. 33 (41). *Controversia quidem fuit inter catholicos circa Oblationem, quam a Diaconis fieri superius innuimus.* Arcudius lib. 3. cap. 17. demonstrandum sumit, id illis per sacros canones licitum omnino non esse. Goarius ad Euchologium p. 72. testatur, Oblationem diaconalem in magna Constantinopolitana Ecclesia usu receptam non fuisse. Nec defuerunt, qui contenderent, expungenda esse ab Euchologio verba, quae pertinent ad Oblationem diaconalem, utpote a schismaticis adjecta. Contra vero Cardinalis Bona *Rer. liturgic.* lib. 2. cap. 1. num. 7. nullum esse canonem tueri, qui huiuscemodi Ritui obsistat, quum sacri canones eam quidem Oblationem excludant, quam Diaconus ad sacrum altare facere praesumeret, non autem eam, quam ad prothesim peragit, quippe quae nihil aliud est quam praeparatio ad aliam a sacerdote perficiendam in sacro altari. Ad haec idem Cardinalis ostendit, antiquum esse Ritus Oblationis diaconalis et a pluribus saeculis in Ecclesia graeca observatum, cumque de eo disputatum fuerit etiam in Florentino Concilio, satisfactum fuisse Patribus ibi adunatis per responsiones

ab Archiepiscopo Mitylensi datas. Similiter Berlendis Tractatu de Oblationibus impress. Venetiis anno 1743 §. 5. pag. 143. inter functiones Diaconorum admittit Ritus Oblationis ad prothesim, interdicto eisdem iure offerendi ad altare, quod solis sacerdotibus competit: „Illud offerendi Diacono munus attributum intelligi de prima particularum oblatione, dum super mensam, prothesim vocatam, adhuc adsunt, non vero de aliis duabus oblationibus, quae a sacerdote inter Liturgiam fiunt.“

§. 34 (42). S. Ambrosius virtutem s. Laurentii praedicans, qui, Diaconus quum esset, una cum s. Sixto Pontifice ad martyrium duci exoptabat, sic eum loquentem inducit: „Experire utrum idoneum ministrum elegeris, cui commisisti dominici Sanguinis dispensationem.“ Scimus quidem nonnullos codices pro verbo *dispensationem* hoc aliud habere, consecrationem. At consecratio hoc loco nihil aliud significat, quam ministerium sive assistentiam sacerdoti consecranti praestitam: „Nobis Diaconis consecratio illius salutaris Hostiae committitur, non ut conficiamus, sed ut conficientibus humiliter assistamus“, ait Petrus Blesensis in sua epistola 123. Nec ab similibus est explicatio Petri Cantoris apud Menardum in notis et observationibus ad librum Sacramentorum s. Gregorii p. 287. Subdiaconis enim vetitum semper fuit Eucharistiam populo ministrare sive sub specie panis sive sub specie vini, juxta canonem Laodicensem XXV. et in eum notas Balsamonis, Zonarae et Aristeni, uti videre est apud Beveregium tom. 1. pag. 164. Non sic autem Diaconis, quibus olim specialiter demandata erat sola dominici Sanguinis distributio, quae deinde, ob enatos quosdam abusus, ipsis etiam adempta fuit, uti demonstrat Cotelerius ad cap. 13. lib. 8.

Constitutionum, quae Apostolicae dicuntur tom. 1.

§. 35 (43). Jam vero in Congregationibus habitis tam sub Urbano VIII. quam nostris hisce temporibus minime praetermissum fuit examen propositae quaestionis: *utrum tollenda esset Oblatio, quae a Diaconis fiebat ad prothesim.* In ea autem, quae habita est die 3. Januarii anni 1743, rescriptum fuit, Nobis deinde approbantibus, nihil esse innovandum. Validiores enim atque firmiores visae sunt rationes huic Ritui faventes per Card. Bonam allatae, quam illae, quas ad oppugnandum eundem Ritus congressit Arcudius. Itaque in nova Euchologii editione intactus relictus est Oblationis diaconalis Ritus. De qua licet nulla mentio fiat in eo capite secundi momenti, de quo hucusque egimus, Nos tamen hic aliquid circa eam innuendum duximus, tum quia una est e sacris actionibus, quae ad prothesim fiunt quaeque praecedentis sermonis objectum fuerunt, tum quia nullam elabi sinimus occasionem, qua a vobis, venerabiles Fratres, dilecti Filii, magis magisque testatum fiat, nequaquam infensam esse vestris Ritibus romanam Ecclesiam, quin potius eam pro viribus id agere, ut inviolati serventur ii, qui errorem nullum nihilque indecorum contineant.

§. 36 (44). Tertium modo sese offert monitum duabus partibus constan set sequentibus verbis conceptum: „Praeterea meminisse debent sacerdotes, Sacramentum sancti olei, quod *Euchelaeon* dicitur, a Christo esse institutum tamquam coelestem medicinam, non pro animae tantum sed etiam pro corporis salute solis proinde infirmis ministrandum, non autem bene valentibus, et in eo quidem tempore, in quo sibi constant et sui compotes sunt, ut ita majorem Sacramenti gratiam recipiant, si cum

fide ac devota voluntate accedente oleo sancto ungantur. Item sciendum est, quod, quamvis Orientalis Ecclesiae Pontifices in conficiendo sacro chrismate pluribus de more aromatibus utantur, necessaria tamen Sacramenti materia sunt oleum et balsamum, quibus secundum antiquum Ecclesiae Orientalis morem aliae aromatum species recte admiscuntur, si juxta praescriptum adsint. Verum si earum quaedam desint (dummodo oleum et balsamum adsint), tamquam non necessariae ad chrismatis materiam rite omnino sanctum chrisma conficitur.“

§. 37 (45). Sacramentum hoc, quod a Latinis *Extrema Unctio* dicitur, eodem plane nomine a Graecis appellatum legitur in Concilio generali Lugdunensi secundo, ex Orientis et Occidentis Praesulibus coacto anno Domini 1274, cujus acta leguntur in Collectione Harduini tom. 7. pag. 695., quum scilicet Latini simul et Graeci formulae fidei communibus sententiis probatae subscripserunt. Dicitur etiam a Graecis Sacramentum hoc *Oleum consecratum et sanctificatum precibus sacerdotum atque perfectio seu consummatio Sacramenti poenitentiae.* In Euchologio Goarii pag. 346. num. 42. et pag. 349. num. 1. nominatur *Euchelaeon*; idemque nomen a scriptoribus sequioris aevi usurpatum legitur, uti videre est apud Georgium Pachymerem lib. 6. *Histor. Paleol.* cap. 32., ubi Possinus idem quoque notavit, lib. 1. *Gloss.* pag. 386. apud Gabrielem Philadelphium de Sacramento Euchelaei, et tom. 1. *Actorum Ecclesiae Orientalis* pag. 338. Praeterea nunquam nuncupatum invenitur *Heptapapadum*, quemadmodum legitur in Synodo Constantinopolitana, sub Patriarcha Joanne Vecco habita anno Domini 1677 in dicta Collectione Harduini tom. 7. p. 758. B., ubi fide in Lugdunensi Concilio statuta ita ad romanum

Pontificem Joannem XX., dictum XXI., scribit: „Extremam unctionem etiam ipsam recipimus similiter cum aliis Sacramentis, quae et a Nobis celebrata Heptapadum nominatur“, id est Officium septem sacerdotum, hoc quippe modo a Graecis Sacramentum illud ministratur.

§. 38 (46). Nos hic nihil dicemus de hujus Sacramenti institutione a Christo facta aut de illius effectu; nihil de legibus circa illius ministracionem servandis, ut scilicet solis fidelibus graviter aegrotantibus non autem bene se habentibus ministratur, neque tamen expectetur tempus illud, quo aeger jam suae mentis compos non est; nihil praeterea de quibusdam Ritibus Ecclesiae graecae, in qua videlicet oleum infirmorum, non solum ab Episcopo, ut apud Latinos, sed etiam a simplice Presbytero benedicuntur et Sacramentum extremae unctionis non ab uno tantum sed a pluribus simul sacerdotibus ministratur, quum de his omnibus plura traderimus in nostro Tractatu de Synodo dioecesana noviss. edit. lib. 8. a cap. 1. a lot. cap. 8. Sed ad illustrandam tantummodo priorem partem hujusce tertii moniti hoc adjiciemus, quod, quum et olim sub Urbano VIII. et superioribus Pontificatus Nostri annis disceptatum diu fuerit: *an a graeco Euchologio delenda essent quaedam verba, quae innuere videntur, licitum esse, hoc Sacramentum bene valentibus ministrare?* in Consessu habito die 3. Septembris anni 1747 definitum fuit deindeque a Nobis probatum: ut nihil in textu immutaretur; sed quae necessario servanda erant, adnotarentur in monito, quod initio Euchologii praeponeretur, id quod est factum per verba superius exscripta, monendo graecos sacerdotes, ne Sacramentum extremae unctionis ministrent bene valentibus sed iis dumtaxat, qui gravi

morbo laborant. Porro nihil necesse visum est Euchologii textum hic mutare, propterea quod, illius verbis undequaque perpensis, apparuit, rectum illis sensum sanamque interpretationem tribui posse. Neque enim ibi dicitur, ut Sacramentum ministratur iis, qui bene valent, sed ut ii quoque inungantur, qui ad Ecclesiam se conferunt, id quod percommode intelligi potest de iis etiam, qui, licet gravi morbo affecti, possunt nihilominus ad Ecclesiam vel pedibus suis accedere vel aliorum ope deferri, ibique, ut propriae devotioni magis satisfaciant, extremae unctionis Sacramentum sibi ministrari postulant, cujusmodi exempla in ipsa quaque Occidentali Ecclesia non desunt, uti videre licet apud Martene de antiquis Ecclesiae Ritibus lib. 2. cap. 7. art. 2. num. 7 et 8. et penes Mabillonium in praefatione ad saeculum primum in actis Sanctorum ordinis Benedictini §. 9. n. 101.

§. 39 (47). Cohaerentia sunt cum hac prima parte tertii moniti duo haec, quae ad vertenda subjicimus. Primum, *quod, quamvis Graecis diserte vetitum fuerit, extremae unctionis Sacramentum aliis conferre praeterquam aegrotis et quidem gravi morbo laborantibus, iisdem nihilominus interdictum non est, quominus oleo lampadis, quod ad sanandas infirmitates in Ecclesia asservatur, inungant Energumenos aliosve, qui vel devotionis gratia vel ut aliquo incommodo liberentur hujusmodi unctionem petunt;* quum oleum in lampade asservatum nequaquam ab Episcopo aut sacerdote consecratum sit ad effectum utendi eo in extremae unctionis administratione. Haud ignoramus postulatum alias fuisse, ut Graecis permetteretur, extremae unctionis oleo extra gravis infirmitatis casum sese inungere absque eo, quod sacramentalis forma a sacerdote pro-

nunciaretur, ea scilicet ratione allata, quod per solam applicationem materiae Sacramentum minime conferretur, quum ad id necessaria omnino sit simultanea formae prolatio. Verum nec id receptum fuit nec recipi ullo modo potest, quum minime liceat Sacramentum a Christo institutum in arbitrariam quamdam, licet piam, caeremoniam convertere, ut etiam recte observat Pater de Carboneano in appendice ad Tractatum P. Antoine de extrema unctione §. 4. p. 661. et quamvis pro eo, quod pertinet ad latinam Ecclesiam, Quintaduenas in Tract. 5. de extrema unctione, singular. 11. asseruit, licere parochis mittere ad aegrotos aliosque petentes oleum sanctum infirmorum ad hoc ut eo in suis infirmitatibus se liniant, nihilominus, si quis hoc facere attentaret, gravibus poenis a Tribunali ecclesiastico plecteretur vel tamquam abutens Sacramento Ecclesiae vel tamquam suspectus non rectae fidei circa Sacramentum extremae unctionis, ut opportune advertit Clericatus de Sacramento extremae unctionis decis. 70. n. 32.

§. 40 (48). Alterum est, quod *stante prohibitione administrandi Sacramentum extremae unctionis extra gravi morbi necessitatem, quum jam definitum sit, satisfactionem seu poenitentiam, quae a sacerdote confessorio sacramentaliter confessis imponitur, constare potissimum debere precibus, jejuniis et elemosynis,* (quemadmodum habetur in decreto a fel. record. Eugenio PP. VI. pro Instructione Armenorum edito) minime licet poenitenti confesso pro satisfactione seu poenitentia imponere, ut extremae unctionis oleo inungatur. Invecta sane olim fuit inter Orientales hujusmodi unctio veluti mere caeremonialis, uti deprehenditur ex Canone LXXIV. ex iis, qui in versione Arabica Micaeno Concilio tribuuntur,

in Collectione Harduini tom. 1. p. 492., ubi statutum legitur, ut si quis fidelis cum infideli muliere impudice versatus fuerit, post diurnam peractam poenitentiam, Ecclesiae reconcilietur per aquam benedictam et oleum infirmorum. Exinde vero, si fides habenda est Joanni Nathanali in responsione de moribus Graecorum, et Francisco Richardo de Expeditione sacrae. 12., abusus alter inductus fuit, ut poenitentibus divitibus pro sacramentali poenitentia hujusmodi sacra unctio passim imponeretur, ex cujus satisfactionis usu non exigua pecuniarum retributio colligebatur. Gravissimo huic absurdo occurrere non praetermisit fel. rec. Innocentius IV. Pontifex Maximus, dum in epistola sua ad Tusculanum Episcopum ita scripsit §. 6.: „Nulli per sacerdotes vel confessarios pro satisfactione poenitentiae unctio aliqua solummodo injungatur.“ Hoc idem statutum legitur in Synodo apud Nicosiam celebrata in dict. Collect. Harduini tom. 7. pag. 1714. Nosque etiam hujusmodi praeceptum instauravimus in Constitutione Nostra: *Etsi pastoralis* §. 5. Bullarii Nostri tom. 1. num. 57. Videatur etiam Thiers de Superstit. lib. 8. cap. 6. Porro Arcudius loquens de graecis Presbyteris, qui poenitenti apud se confesso sacram unctionem poenitentiae loco imponebant, asserit eos in ipsa unctione peragenda sacramentali forma uti consuevisse, idque gravibus sane verbis reprehendit, ut legitur in ejus opere de Concordia lib. 5. cap. 4. §: Ego praesentem. Verum Goarius in notis ad Euchologium p. 350. negat hanc Graecis mentem fuisse, ut in ejusmodi unctione peragenda Sacramentum conferret: „Non ita tamen, ut unctio precibus adjuncta ex opere operato animae deleat infirmitates, sed, si quid possit, ex poenitentis tantum devotione aut ex sacerdotis deprecantis

charitate, id est ex opere operantis, illud valet producere. Nihilominus praefatam qualemcumque consuetudinem ipsemet improbare non omittit, dum omnino curandum dicit, ut Graeci hac in re ita se gerant, quemadmodum docet sancta romana Ecclesia omnium christifidelium mater et magistra; quum praefatae unctionis usu plura et gravia sequantur absurda, dum vel Sacramentum extremae unctionis confertur bene valenti adeoque ei, qui subiectum capax huiusmodi Sacramenti materia et forma adhibetur, ut superius indicatum fuit, absque intentione ipsius Sacramenti conficiendi et ministrandi.

§. 41 (49). *Secunda pars tertii moniti pertinet ad sanctum chrisma, quod quidem a Graecis conficitur non oleo dumtaxat et balsamo, sed admixtis etiam aliis aromatibus. In hac autem moniti parte unicuique videre licet, haud quidem interdictam esse huiusmodi aromatum permixtionem, sed illud dumtaxat tenendum doceri, in oleo et balsamo consistere materiam Sacramenti, adeoque, si aliquod deficiat ex aliis aromatibus admisceri solitis, nihil deesse, quod necessarium sit ad sacrum chrisma conficiendum.*

§. 42 (50). Apud Graecos nihil praescriptum legitur de impositione manuum in administrando chrismatis Sacramento. Morinus in suo Tractatu de Confirmatione cap. 4. ita scribit: „Ut Latini constantissime impositionem manuum unctioni conjunxerunt, sic Graeci non minus constanter alterum ab altero separarunt soloque chrismate in administratione istius Sacramenti usi sunt; manuum enim impositionis non meminerint nec recentia Euchologia nec antiqua.“ Hoc idem constanter asserit Goarius in Euchologio pag. 299. num. 28., Renaudotius in opere de Perpetuitate tom. 5. lib. 2. cap. 12. testatur, a

pluribus retro saeculis nullum in Ecclesia graeca reperiri vestigium impositionis manuum in conferendo Sacramento Confirmationis suaeque assertionis auctores laudat recentiores Graecos sacra eruditione praestantes, Simeonem Thessalonicensem, Gabrielem Philadelphium, Sirinum aliosque. Modernus scriptor Chardon in Historia Sacramentorum lib. 1. cap. 1. de Confirmatione contendit quidem, prioribus saeculis in Ecclesia graeca adhibitam fuisse manuum impositionem in conferendo chrismatis Sacramento, sed tamen ultro concedit multis abhinc saeculis nullum illius superesse vestigium. Denique dilectus filius Joseph Augustinus Orsi ordinis Praed., nunc temporis palatii nostri apost. Magister, in Dissertatione historico-theologica, quam olim edidit de chrismate confirmatorio, compluribus monumentis erudite congestis, demonstrat, materiam Sacramenti Confirmationis apud Graecos non esse manuum impositionem sed sacrum unguentum. *Nec ideo dici potest id, quod a nonnullis temere affirmatum fuit, non adesse in Ecclesia graeca Sacramentum Confirmationis, propterea quod in ea impositio manuum deficiat.* Alioquin id sequeretur, quod nemo sibi persuaserit, tot saeculorum decursu in tam ampla Christiani Orbis parte atque in Ecclesia non minus doctrina quam sanctitate illustri defecisse Confirmationis Sacramentum, ut optime ad rem nostram pergit Goarius loco citato: „At vero tam amplam et spatiosam tam eruditam et apostolicarum ecclesiasticarumque sanctionum tenacem Christiani Orbis portionem, adeo exquisitum Sacramentum respuisse, neglexisse vel ignorasse, pauci, me quidem iudice, dicere attentabunt.“

§. 43 (51). Caput hoc injustae atque inopportuna dissensionis inter latinam et graecam Ecclesiam originem

traxit a controversiis, quae inter nostrates Theologos agitari solent. Disputant hi: *utrum Apostoli Sacramentum Confirmationis ministraverint per manuum impositionem, an etiam sacro chrismate adhibito?* et quidem, ut assolet, nonnulli affirmant, quod alii negant. Disceptatur etiam inter eos: an sola manuum impositio sit materia huius Sacramenti, nonnullis tuentibus, in ea dumtaxat consistere Sacramenti materiam, dum alii maluunt in sacro chrismate statuere materiam remotam Sacramenti, proximam vero in illius applicatione, quae fit cum signo Crucis ad Confirmandi frontem, juxta id, quod legitur in Decreto pro Armenorum instructione ab Eugenio IV. Pontifice edito: „Secundum Sacramentum est Confirmatio, cujus materia est chrisma, confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientiae, et balsamo, quod odorem significat bonae famae, per Episcopum benedicto.“ Ubi etiam Pontifex loquens de manuum impositione, quae ab Apostolis hoc Sacramentum ministrandis fiebat, ita subdit: „loco autem illius manus impositionis datur in Ecclesia Confirmatio.“ Alii denique impositionem manuum et chrisma simul jungunt, dicentes, tam illam quam istud materiam esse Sacramenti Confirmationis, sed illam aequae ac istud, materiam inadaequatam, quotiescumque seorsim considerentur; si autem simul jungantur, tunc, ajunt, in iisdem ita conjunctis materiam totalem Sacramenti consistere. Caeterum ipsam manuum impositionem alii putant eam esse protensionem manuum, quam facit Episcopus versus Confirmandos sub initium sacrae actionis, dum priores recitat preces, alii eandem agnoscunt in ipso unguendi actu, quo Episcopus signat frontem illius, quem confirmat, cum nequeat alicujus frons unguento liniri, nisi manus eidem imponatur. Hae sunt controversiae, de quibus

theologi nostri disputant, et circa quas unicuique licet eam sequi partem, quae magis ipsi placuerit. *At nemini fas est asserere, in Ecclesia graeca non adesse Sacramentum Confirmationis.* Si quis enim hanc opinionem tueretur, huic manifeste obstaret vetus Orientalis disciplina, quam apostolica Sedes optime perspectam habuit nec unquam damnavit aut improbavit, juxta quam in Graecorum Ritualibus libris nulla sit mentio de manuum impositione, tamquam materia adaequata, inadaequata Sacramenti Confirmationis. Quare ad evadendum huius difficultatis labyrinthum alio filo utendum est, quod quidem diligenter inquirenti non deerit, absque eo, quod super propositione incerta et nullibi definita stabilatur reprobatio alienae opinionis et sententiae, quae defensoribus orthodoxis non caret.

§. 44 (52). Quod itaque extra controversiam est, hoc dicatur *nimirum: in Ecclesia latina Confirmationis Sacramentum conferrī adhibito sacro chrismate seu oleo olivarum, balsamo commixto et ab Episcopo benedicto ductoque signo Crucis per Sacramenti ministrum in fronte suscipientis, dum idem minister formae verba pronunciat. Et quidem pro iis regionibus, in quibus vera balsami species non reperitur, haud recusarunt romani Pontifices indulgere, ut ad conficiendum chrisma liceret uti certo quodam fraganti succo seu liquore, qui communiter pro vero balsamo accipitur, ut videre est in Constitutione 180. s. Pii V. in Bullario novo Romae edito tom. 4. part. 3., per quam videlicet Constitutionem Indiarum Episcopis ejusmodi Indultum conceditur et in Constitutione 47. Sixti V. eodem Bullar. eodemque tom. 4. part. 3., ubi exposita veri balsami penuria ex eo potissimum proveniente, quod arbusta illa, ex quibus major illius copia*